Neen, wat ze verwachtten met al het heimwee hunner ziel, was *de vertroosting Israëls*.

Dat eindelijk aan dat kleine kuddeke van Godsgetrouwen het pak van eeuwenlange teleurstelling van het moêgestreden hart mocht glijden, om zich in de aanschouwing van den Zone Gods te verkwikken.

Het beloven in de belofte had zoo onafgebroken, eeuw na eeuw, geduurd. Nu weer vier eeuwen nadat voor het laatst Maleachi's Godspraak had weerklonken.

En beloften zijn wel heerlijk, maar de uitgestelde belofte kan het hart zoo tot bezwijkens toe moede maken.

Daagt hij nog niet de zoo lang verbeide dag, die ingaat met den morgen der vervulling?

En die morgen is toen aan de kimmen verschenen. Eindelijk, eindelijk ging de belofte aan de vaderen in de vervulling aan hun kroost over, en de gelukkige jongeren hebben het voor heel de wereld uitgeroepen: »Wij hebbem hem gezien en met onze handen getast, vol van genade en heerlijkheid, als den Eengeborene van den Vader."

Toen is in hen het Israël Gods vertroost, en al zag *ons* oog hem niet, en al heeft niet *onze* hand hem mogen tasten, toch werd in *hun* vertroosting ook onze ziel vertroost.

Want al kunnen we ons moede hoofd nog niet op Jezus' borst neerleggen, gelijk Johannes dit zaliglijk gesmaakt heeft, het staat voor ons toch anders dan het voor Zacharias en Simeon stond, eer Bethlehem kwam. Wij *kennen* het Middenpunt van ons verlangen, de besprenkeling met zijn bloed koelt ons den gloed der zonde af, en soms is het ons in mystieke oogenblikken te moede als *hoorden* we hem, den Eenige, voor ons bidden bij den Troon.

Feitelijk zijn we dus rijker dan een Simeon en Zacharias vóór Bethlehem waren. Althans zoo ons geloof de schatkamer van dien geestelijken rijkdom weet te ontsluiten.

Maar is daarom het heimwee van *hun* hart aan het peinzen *onzer* ziele vreemd?

Is dan in Bethlehem, is in Golgotha, is in het geopend graf *al* de belofte vervuld?

Is hij, die kwam als Immanuel, van den Olijfberg niet weer van ons gegaan, ons vertroostende, ja, door de zending van den Heiligen Geest, en zoo de rouwe van den wees ons sparend,... maar dan toch *heengegaan*, om nogmaals de kleine schare van Godsgetrouwen vereenzaamd, en ter prooi aan nieuwe worsteling, alleen met het uitzicht op eindelijke zegepraal achter te laten.

Volbracht was het verzoeningswerk, maar daarom nog in het minst niet volbracht het groote werk *der herschepping*, waartoe de van God gezalfde Koning op het Sion zijner heerlijkheid besteld was.

Wat in hem kwam was het *begin*, wat nog toekwam en uitbleef was het *einde* der Vervulling.

En nog ligt *de valle der profetie* uit Oud en Nieuw Verbond op het altaar in Gods kerke neder, roepende wie het profetisch woord gelooft, waar ze zijn die er op acht geven, en wie ook nu nog leven en sterven in hun Heiland *»verwachtende die tweede vertroosting Israëls die nog komt."*

Ook nu zijn deze kinderen van het heimwee *weinigen in getal*.

Want wel zijn er ook nu Christenen te over, die veel bezig zijn over het Chiliasme, en over het terugkeeren van de Joden naar Jeruzalem, en over het rijk op aarde dat ze zich droomen; maar nu, als in Simeons dagen, heeft deze bezige drukte met het »verwachten van de vertroosting-Israëls" den naam zelfs niet gemeen.

Dat *verwachten* komt niet door een gesprek maar klimt uit de liefde voor het vertreden en gemaide Sion op.

Als ge Sion *liefhebt* als in het Jeruzalem Gods zich de drang uwer genegenheden samenperst: als de zake Gods, zijn Naam, zijn eere, zijn Koning, u boven alles gaat; en als ge weet, dat die zake uws Gods triomfeeren moet en in glorie uitbreken;

En de werkelijkheid spot met dit uw heilig weten:

Dat de dienst der wereld loon en kroon ontvangt; en de diepst zondige ondernemingen slagen; het ongeloof wast en tiert; en het roepen tegen uw God en tegen zijn volk al luider wordt;

En er te midden dier wilde woeling niet dan een klein »overblijfsel" gezien wordt, en dat kleine kuddeke slinkt nog, en er komt afstooting waar saambinding der harten moest zijn;

Zoodat de lieden in Askalon op de cimbalen jubelen, en u, met uw hope op uw God, uitlachen in uw aangezicht;

Ja, waarlijk, dan schreit er weer diezelfde nood, die angst, die spanning, dat schrijnende heimwee in de ziel, en dan is het ook bij ons, als in de dagen der oudvaders: »Och, dat de hemel scheurde, en Israels verlossing uit Sion kwame."

Dan trilt ook in onze ziel die vlijmende stemming, die zich uitspreekt als *een verwachten van de vertroosting Israëls*.

Want hoe rijk ook de belofte zij, en hoe vast de zekerheid van haar vervulling, dat leven in afwachting doet pijn, dat zich al verschuiven van de hope wondt het hart, en de bitterheid van het heden *blijft* bitter, ook al weten we, dat het eenmaal in zijn tegendeel omslaat.

Eens zal dat kleine kuddeke door den Zone Gods bekend worden zijn Bruid te zijn, en dan gaat de wereld onder, en triomfeert voor eeuwig en in ongebroken glorie die zake Gods, waarvoor zijn verlosten gestreden hebben.

En dan wordt het Israël Gods vertroost.

Eer niet.

Want die gemeene waan, alsof we niet verder dan onze eigen zaligheid hadden te zien, is valsch.

Dan denkt de geloovige: »Indien maar mijn Borg leeft, en ik in Jezus mag afsterven, wat vertroosting zou mijn hart dan nog meer behoeven?"

Alsof de worsteling om u, en niet om uw Heiland, om uw ziel, en niet om zijn glorie ging!

Als gij maar zalig afsterft, o, geestelijke egoïst, dan om die wereld u niet verder bekommeren, en niet vragen wat er van Gods schepping en van de zake des Heeren en van zijn Sion terecht komt.

Gij ontwaken in Abrahams schoot, en nog niet eens de zorge van den rijken man in de hel kennen, voor wie hij op aarde schteriet.

Neen, de getrouwen, die het overblijfsel Gods vormen, kennen een andere liefde, een heiliger streven, een snijdender heimwee.

Zij zijn met hun God bezig. Zij kunnen het eerste en hoog gebod niet vergeten. De Naam huns Gods brandt hen als met vuurig schrift tegen. En met een *Maranatha* in de ziel leven ze voorwaar, nu reeds, in wat het daar eens zijn zal. En dien dag roepen ze in. Daar gaat hun hart naar uit. Niet om de kroon die *hun* wacht, maar om eeuwiglijk de kroon te zien bloeien op het hoofd van Davids grooten Zoon.

Ze lijden er onder, dat dit nog toeft.

Dat aan te moeten zien is hun *smarte*.

En nu, van die smarte zullen ze vertroost worden, niet bij een tijdelijk succes, niet door opwinding, niet door over de waarheid heen te werken, maar als Messias ten tweeden male komt, en de glorie ingaat.

En daarom *verwachten* ze, in de pijnlijke ervaring hunner ziele, steeds meer, altoos inniger de *vertroosting Israëls*.

E Voto.

Voor de vier deelen van *E Voto* zijn twee banden beschikbaar gesteld, zoodat beide malen twee deelen in één band worden gebonden.

Deze banden kunnen niet van *linnen*, maar moeten van *sterk leder* zijn, en voorts dien stillen, deftigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn gereed voor het eerste paar deelen. De banden voor de deelen III en IV worden gereed gemaakt en kunnen binnen enkele weken verzonden worden.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Administratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of in postzegels van *f* 1, voor elken band zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden. Ook de thans reeds bestelde banden worden dus niet geleverd, tenzij men vooraf daarvoor het geld zende. Om verwarring te voorkomen, kan van dezen regel in geen geval worden afgeweken.

Met het in den band zetten der deelen belast de Administratie zich *niet*.

Voorts wordt herinnerd dat afzonderlijke deelen in *geen geval* geleverd kunnen worden en de prijs voor het geheele werk thans *f* 24 is.

De Administratie.

Amsterdam, 6 Dec. 1895.

Publiek gebed.

Dat vergaderingen, waarin enkel broeders samenkomen, om te handelen over de dingen die het Koninkrijk Gods aangaan, met *gebed* geopend worden, spreekt vanzelf.

Tweeërlei dringt hiertoe. Vooreerst de begeerte om Gode de eere te geven, en ten andere de behoefte aan zijn licht en bijstand.

Daarover behoeft alzoo geen woord gewisseld.

Onder de broederen rees hierover dusver nimmer verschil.

Maar anders komt de zaak te staan, indien men saamvergadert, niet enkel met broeders en geestverwanten, maar met een *gemengde* schare, gemengd uit personen die God *belijden*, en uit personen die God *niet belijden*.

Met het oog op zulke samenkomsten toch zijn de gevoelens voor wat het gebed aangaat, niet altoos eenstemmig. En al mag gezegd dat men ook te dezen opzichte *in den regel* eenparig en niet onjuist te werk gaat, toch valt niet te loochenen, dat dit punt een enkel maal tot een verschil van meeningen leidt, dat op het oogenblik, als men samen is en niet juist weet hoe te handelen, hindert. Hindert reeds om het gebed zelf, overmits geschil over het bidden het geschiktste middel is om u den zegen des gebeds te rooven. Maar hindert bovenal, omdat men dan met onverschilligen en tegenstanders samen is, en aan deze lieden aanleiding geeft om met onze onbeslistheid den draak te steken.

Dit nu betreuren we te meer, omdat, naar ons voorkomt, de te volgen gedragslijn niet zoo moeilijk te bepalen is.

Daarbij gaan we uit van de niet te betwisten onderstelling, dat in zulke samenkomsten, niet »de dingen van het Koninkrijk Gods", maar aangelegenheden des natuurlijken levens belijders en niet-belijders samenbrengen.

Dit ligt in den aard der zaak.

Wel is het denkbaar, dat ge een *lezing* houdt, of een propaganda-toespraak, en dat ge daarbij ook aan niet-belijders recht van toegang verleent; maar dan is er geen sprake van een *samenkomst*.

Een »samenkomst", niet een Engelsch woord ook wel »meeting" (spreek uit: *mieting*) genoemd, is een bijeenkomst, waarin wie wil het woord kan voeren, en waarin diensvolgens een ieder vrij is, het *voor en tegen* ook in zake de beginselen te zeggen.

Juist dit nu is op een samenkomst voor de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan, ondenkbaar.

Een samenkomst van dien aard, waarin een tegenstander beginnen zou met den Christus in zijn heerlijk Koningschap te bestrijden, zou kortweg ongerijmd zijn. En zelfs een vergadering voor de stichting van een »School met den Bijbel", waarin tegenstanders óf de autoriteit van den Bijbel, óf de noodzakelijkheid van een vrije school, gingen betwisten, zou op niets uitloopen.

Er is alzoo uitsluitend sprake van publieke samenkomsten, met of zonder heffing van gelden bij het binnenkomen, waar belijders en niet-belijders van God gezamenlijk recht van toegang hebben, en wel een samenkomst, belegd voor de bespreking van belangen, die tot het terrein des burgerlijken levens behooren.

Bij deze soort vergaderingen nu is o. i. te onderscheiden tusschen drie soorten. Er zijn samenkomsten van dien aard, die belegd worden door dezulken die God niet belijden; er zijn er die belegd worden door mannen die God wel belijden; eindelijk zijn er samenkomsten van dien aard, die belegd worden door een gemengd comité, bestaande uit belijders en niet-belijders van den almachtigen God.

De vergaderingen van publiek-rechtelijke lichamen laten we hier buiten bespreking. Die zijn van anderen aard, en moeten uit dien hoofde uit een ander oogpunt bezien.

Wat nu de drie genoemde soorten van »samenkomsten" of »meetings" betreft, zoo zal men uit hebben te gaan van zekere stellingen, die elk op zich zelf van elders voor ons vaststaan.

Zulke stellingen nu zijn: 1°. Dat God in alle ding geëerd moet worden. 2°. Dat het gebed niet ontheiligd mag worden door gemeenmaking. 3°. Dat de aanroeping van Gods naam een andere is op het terrein van het Genadeverbond dan op het gebied des natuurlijken levens. En eindelijk 4°. Dat in zake den dienst van God de één den ander geen geweld moet aandoen.

Over deze stellingen bestaat onder ons geen geschil.

Een God in de kerk en voor het hart, maar buiten het leven, is voor een Calvinist onverstaanbaar.

Dat het gebed gemeen zou worden gemaakt, zoo we het bij op zich zelf nietige dingen te pas brachten, staat eveneens vast. Het moest wel niet zoo zijn, maar onze gebrekkige zielstoestand duldt het niet anders. Als men in een winkel onderhandelen gaat over den aankoop van een kleedingstuk, gaan kooper en verkooper niet eerst bidden. Dit zou het gebed gemeen maken. Het zou profanatie wezen. En zoo nu kan het ook zijn, dat eenige mannen samenkomen ter bespreking van zoo nietige en onbeduidende zaken, dat het gebed er bij misplaatst zou zijn. Niet op zich zelf, want wie met God wandelt, verkeert in alles biddende; maar omdat zulk een nietig onderwerp ons niet opheft, en er bij volstrekt gemis van verheffing der ziel geen gebed is.

Ook geeft men toe, dat het gebed zelf een ander karakter draagt als men op natuurlijk terrein handelt, dan wanneer men handelt in het Genadeverbond. Op het terrein des natuurlijken levens aanbidden we God als den Schepper, Bestierder en Onderhouder van alle dingen; op het terrein van het Genadeverbond ontmoeten we den Verkiezenden, Verzoenenden en Heiligenden God.

En wat ten slotte de vrijheid der conscientie aangaat, zoo is er in Nederland althans geen andere meening onder Protestanten gangbaar, dan dat dwang in geloofszaken juist aan de zake des geloofs onberekenbare schade toebrengt; ook dat een gebed met de lippen, niet met het hart, van God geoordeeld is.

Gaan we nu van deze stelling uit, dan komen we tot deze conclusiën.

Als de samenkomst of meeting niet door u, maar door anderen belegd is, hebt gij over de wijze, waarop die meeting geopend zal worden, niets te zeggen. De beslissing staat dan niet aan u. Opent men zonder gebed, bid dan voor u zelf, liefst thuis, eer ge er henengaat.

Belegt daarentegen gij zelf de meeting, weet dan wel, dat op u de verantwoordelijkheid rust ook voor de wijze van opening. Dan *moet* er met gebed begonnen worden, al ware het slechts met dat korte schoone gebed, dat men gemeenlijk een votum noemt, en waarvan de bekende woorden: *»Onze hulpe sta in den Naam des Heeren, die den hemel en de aarde geschapen heeft"*, als vanzelf zijn aangewezen.

Voor hen, die ons tegenstaan, mag men daarbij niet uit den weg gaan. Als *wij* noodigen hebben wij het recht om te bepalen, hoe wij huishouden, en door geen conservatief of liberalist, socialist noch anarchist, moeten we ons hierin verhinderen laten.

En wat eindelijk de derde soort meetings betreft, die gij saam met anderen belegt, moet *afspraak* gelden. Ge moet dan *overeenkomen* met hen, met wie gij de meeting beleggen zult. En gelijk dit comité dan beslist, zoo moet het datmaal gelden.

Onze conclusie.

De citaten uit de *Heraut*, waarop de heer Lohman zich beroepen had, hebben we, voorzooveel ze van eenig belang waren, alle woordelijk afgedrukt, en doen uitkomen, 1°. dat we ze nog steeds beamen, gelijk ze voor jaren geschreven werden, en 2°. dat de tegenspraak, waarop de geachte schrijver ons waande betrapt te hebben, metterdaad niet anders dan in zijn verbeelding bestond.

Vraagt men ons nu, of we hierbij eenig kwaad opzet onderstellen, dan is ons antwoord, dat we dit *niet* doen.

Wel staat het bij ons vast, dat de heer Lohman goed zou gedaan hebben, met iets nauwkeuriger te lezen, en dat hij, het geding voor de vierschaar van het groote publiek brengende, zich uit besef van billijkheid en gevoel van rechtvaardigheid, meer op *juiste* voorstelling had moeten toeleggen; maar we nemen gaarne aan, dat hij, eerst niet van plan zijnde om zijn stuk uit te geven, den drang hiertoe minder gevoeld heeft, doordien hij oorspronkelijk schreef voor 35 mannenbroeders, die in de *Heraut* geen vreemdeling zijn.

Ook ten deze geven we aan de onderstelling van het *minst* verkeerde motief onzerzijds voorkeur.

Feitelijk blijft er voor ons dan ook geen andere verklaring van deze citatenreeks over, dan dat de heer Lohman metterdaad ons *niet* begrepen heeft, en omdat hij ons niet begreep, zich te goeder trouw inbeeldde, dat we eertijds geheel anders spraken dan nu.

Dit nu zou op zichzelf tot de conclusie leiden, dat nadere inlichting, beter inzicht, duidelijker verklaring beiderzijds allicht het bestaande misverstand zou kunnen uit den weg ruimen.

En toch die hoop durven we thans *niet meer* koesteren.

Toen de geachte schrijver in zijn brochure zoo kras en sterk mogelijk had doen uitkomen, dat hij met name in verzet kwam tegen het drijven van zijn ambtgenooten, om de hoogleeraren *te binden aan een menschelijk systeem*, hebben we terstond aangetoond, dat deze opvatting van de bedoeling zijner ambtgenooten op niets anders dan op een geheel verkeerde opvatting van de besproken stellingen berustte.

Hij had niet onderscheiden tusschen de twee geheel verschillende vragen: Hoe komen we er achter, wat de Gereformeerde beginselen *zijn* en *eischen*? — en die andere: Wat is het bewijs voor hun *waarheid* en *geldigheid*.

Dat onze opvatting ten deze juist was, blijkt thans ten overvloede uit de publicatie van den Senaat.

Een ieder die deze Publicatie leest, en de stellingen aandachtig naziet, zal ontwaren, hoe metterdaad de voorstelling van den geachten schrijver één groote vergissing was, en hoe elk man van wetenschap zal moeten toegeven, dat zóó en niet anders moet worden opgespoord, wat de Gereformeerde beginselen zijn.

Had nu de geachte schrijver, dit bespeurende, terstond daarop geantwoord: »Welnu, dan vervalt ook mijn bezwaar", zoo ware hervatting van discussie alleszins denkbaar geweest.

Dit echter bleef uit.

Natuurlijk niet uit onwil, maar uit overtuiging.

De heer Lohman ziet blijkbaar het verschil tusschen zijn voorstelling en het werkelijk bedoelde niet in. Het ontgaat hem. Hij kan het niet toestemmen. Hij heeft er geen oog voor.

Dit nu is geen ongewoon verschijnsel.

Het doet zich elk oogenblik voor.

Dit ligt aan het subjectieve dat zich in elk onderzoek mengt.

Nu kan dit subjectieve in onzen aanleg sympathetisch zijn met het te onderzoeken voorwerp, en dan vlot het vanzelf. Wat ons voorgelegd wordt is dan een deel van ons eigen leven. De adem die er doorheen speelt is onze eigen zieleadem. En zoo zijn we er, eer we het weten, in thuis.

Maar ook komt het voor, dat dit subjectieve in ons die aansluiting mist; vreemd tegen het voorwerp van onderzoek overstaat; en er *geen* stuk van zijn eigen leven in vinden kan.

En dan doet zich zoo telkens dat »*niet* zien" voor van wat een ander »*wel* ziet", dat »*niet* hooren" van wat een ander »*wel* hoort," en daardoor dat volkomen te goeder trouw buiten machte zijn, om in eens anders gedachten in te komen.

Aan iets dergelijks nu meenen we ook hier te moeten gelooven.

Vooral bij een ernstig verschil met een broeder, dien men in Christus liefheeft, en ook om zijn persoonlijke gaven en eigenschappen waardeert en hoogacht, is het Christenplicht steeds die verklaring te zoeken en vast te houden, die het persoonlijk karakter onaangetast laat, en onszelven bewaart voor wat met den eisch der broederliefde onvereenigbaar zou zijn.

Dit zou natuurlijk *zonde* worden, indien het ons verleidde, om de eere en de belijdenis der beginselen prijs te geven ter wille van dien broeder.

Dat mag *nooit*, want aan de beginselen hangt *de eere Gods*.

Maar mits dit vaststa, — en we meenen ook in dit pijnlijk geschil geen oogenblik de beginselen te hebben losgelaten — kan en moet onze conclusie steeds de zachtst mogelijke zijn. En het is daarom de boven aangeduide conclusie, waarmee we deze bespreking van de citaten, als school hier tegenspraak met ons zelven, besluiten.

Gereformeerde prediking.

TWEEDE REEKS.

XI.

De principale vraag, die bij de *Toepassing* over den te volgen regel beslist, behoort in dezer voege te worden geformuleerd: *Past gij toe*, om uw predikatie met een gemoedelijk, stichtelijk, opwekkend en vertroostend woord te besluiten, of wel is het *de Heilige Geest*, die door den Dienst des Woords zelf dat Woord toepast op de kerk aller eeuwen?

Het verschil tusschen dat tweeërlei standpunt springt aanstonds in het oog.

Als er bij gelegenheid van een nationalen feestdag een lied wordt rondgedeeld, dan is dat lied er opzettelijk voor gemaakt, of wilt ge, voor gezongen, om op dien dag zekere stemming in de gemoederen teweeg te brengen.

Houdt ge daarentegen een lezing, een redevoering, of referaat, dan kunt ge daarin een couplet uit een lied van Lamartine, of Klopstock, of Milton aanhalen, ten einde daardoor een bepaalde snaar in het hart van uw hoorders te doen trillen, maar zonder dat óf Milton, óf Klopstock óf Lamartine het daarvoor en met dat doel gezongen hebben.

Hoe doet gij nu in uw predikatie met het Woord der Heilige Schrift? Gebruikt ge dat als een woord uit het verleden, dat *gij* uitkiest, dat *gij* aanhaalt, en waardoor *gij* op de stemming van uw toehoorders inwerkt? Of wel, belijdt gij dat de Heilige Geest dat Woord voor de kerk aller eeuwen bestemd heeft; dat Goddelijk bestel dit Woord zóó heeft ingericht, dat het juist datgene inhoudt, wat de kerk aller eeuwen, en de kerk aan alle plaatsen, en de kerk onder alle omstandigheden noodig heeft; en dat alnu de Dienst des Woords verordend is, om hetgeen de Heilige Geest aldus voor de gemeente *bestemde*, haar ook feitelijk *te doen toekomen*?

Het *laatste*, zult gij zeggen.

Uitmuntend, maar dan verkrijgt het denkbeeld van toepassing daardoor ook *een geheel ander karakter*.

Dan toch zijt gij in uw toepassing niet *vrij*, maar *gebonden*, en is het niet uw roeping om uwerzijds zeker gebruik van dat Woord naar eigen believen te maken, maar zijt gij *de dienstknecht van den Heiligen Geest*, die van den Heiligen Geest de roeping ontvingt, om *zijn* werk te volbrengen.

Ge staat dan in de overtuiging, dat al wat de kerk die gij dient, op dien bepaalden tijd, en onder die bepaalde omstandigheden, voor haar stichting noodig heeft, in de Heilige Schrift inzit, en de kunst, die ge hebt aan te wenden, is alsdan om telken male te tasten, welk woord uit de Schrift thans op de Gemeente slaat, en wat in dat bepaalde woord op *dit* oogenblik voor *uw* gemeente verscholen ligt.

Gelijk men terstond ontwaart, gaat dit zeer diep.

De prediker krijgt aldus een ondergeschikte, en geen heerschende positie. Die heerscht is alleen de Heilige Geest, en hij treedt in dienst van dien Heiligen Geest op.

Die Heilige Geest kon, op zich zelf, ook *zonder* zulk een instrument het werk in de harten volbrengen.

Adam, Seth, Emos, Henoch, Noach, en wie al meer, bezaten nog geen geschreven Woord, hadden nog geen Heilige Schrift, en stonden onder de rechtstreeksche en onmiddellijke bewerking van den Heiligen Geest.

Thans echter is dit *niet* meer zoo.

De Heilige Geest heeft zichzelven thans gebonden aan den Dienst des Woords, dien Hij zelf heeft ingesteld.

Dit was zijn welbehagen.

Aan dat welbehagen zijn wij alzoo gebonden, en alleen in die gebondenheid heeft de Dienst des Woords een heilig karakter.

Predikanten die zich van het Woord afmaken, om, buiten dat Woord om, op eigen wieken te drijven, en uit onderstelde rechtstreeksche Geestesinwerking te spreken, zondigen uit dien hoofde, overmits ze de ordinantie Gods weerstaan.

Want er zijn ook nu nog wel *rechtstreeksche* en *onmiddellijke* Geestesinwerkingen, maar die dragen een ander karakter. Die werkingen des Geestes komen niet in ons *verstandelijk bewustzijn*, maar prikkelen ons in het geheimzinnige, verborgene leven van ons gemoed.

Voor wat daarentegen ons verstandelijk bewustzijn aangaat, openbaarde de Heilige Geest wel eertijds, maar thans niet meer, bepaalde mededeelingen en gedachten.

Voor die werking heeft de Heilige Geest het Woord eenmaal gegeven, en sinds zich, om dat Woord te eeren, zelven aan dat Woord gebonden.

Want wel vermag dat Woord geen geestelijke uitwerking te hebben, zoo de Heilige Geest het niet innerlijk in de verborgen diepte van ons hart vruchtbaar maakt, maar ook anderzijds wekt Hij geen gedachte anders dan door het Woord op.

Hierop is de Heilige Schrift dan ook door den Heiligen Geest zelf ingericht.

Ze is zooals ze is, om dat doel te kunnen bereiken, om dien dienst te kunnen doen.

Er is niet eerst een Heilige Schrift gekomen, en daarna de Gemeente, zoodat nu, zoo goed zoo kwaad het gaat, dat Woord voor die Gemeente pasklaar moet worden gemaakt.

Maar God de Heilige Geest kende de gemeente aller eeuwen en haar nooden, en heeft de Heilige Schrift zóó aangelegd, dat ze op die nooden aller eeuwen berekend was.

Alleen hieruit verklaart zich dan ook die eeuwige jeugd der Heilige Schrift, die haar eeuw in eeuw uit frisch doet blijven, en er elke eeuw uit doet halen, wat die nieuw gekomen eeuw eigenaardigs van nooden heeft.

Zelfs eischt de belijdenis der uitverkiezing, dat ge dit ook op den enkelen geloovige toepast, en elk kind van God moet staan in de overtuiging, dat die Schrift ook voor hem persoonlijk *besteld* en *bestemd* is, en in zich draagt al wat hij, al de jaren des levens, van nooden heeft.

Maar veel sterker geldt dit natuurlijk van de kerk, en als de prediker maar altoos even helder zag, en even juist koos, zou hij elken dag des Heeren juist met *dat* woord uit de Heilige Schrift voor de gemeente komen, dat door den Heiligen Geest bedoeld was.

Reeds in die keuze ligt daarom, ook voor de toepassing, zoo onbegrijpelijk veel.

Bij een verkeerd gekozen tekst kan geen toepassing in den dienst des Geestes volgen.

Toepassen, en pasklaar maken, zijn twee.

Tucht en Doop.

VII

We bleven een vorig maal steken bij Ds. De Herder, van Bleiswijk.

Den 20en October 1670 is door de Classis van Schieland de kerk van Bleiswijk vacant verklaard, en geconstateerd, dat Ds. De Herder »so lange hij in dien staat van procedure persisteert, in geene Gereformeerde kerken tot het waarnemen van eenige deelen van den dienst admissibel of toelatelijk is."

Wat had tot deze krasse daad aanleiding gegeven?

Was Ds. De Herder een Arminiaan? Een man van zedeloozen wandel? Verwaarloosde hij zijn dienst? Ontbrak het hem aan geestelijke bedoeling?

Niets van dit alles.

Integendeel, Ds. De Herder muntte boven velen uit door de ernstige opvatting van zijn taak. De waarheid was hem op het hart gebonden. De sleurpractijken der toen reeds doorbrekende Volkskerk stuitten hem tegen de borst. En het was juist de drang om door den schijn tot het wezen door te dringen, die hem in het ongeluk stortte.

Het voorgevallene is het best te bemerken uit de *Protestatie* door Ds. De Herder bij de Classis van Schieland ingediend, waarin